

Σ.Ε. 901/1993 (τμ. Α')

Πηγή: Ε.Δ.Κ.Α. ΛΣΤ' 1994, σ. 711

Περίληψη: Εργατικό είναι το ατύχημα που οφείλεται στην υπέρμετρη προσπάθεια του εργαζομένου να ανταποκριθεί σε ασυνήθεις όρους εργασίας ή στο ότι υποχρεώθηκε να εργαστεί κάτω από εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες. Αν υπέφερε ήδη από τη νόσο από την οποία πέθανε ή κατέστη ανάπηρος, θα πρέπει η νόσος αυτή να μην τον εμπόδιζε στο έργο του, αλλά να επιδεινώθηκε εξαιτίας των ως άνω δυσμενών συνθηκών. Αρμόδιες για τη διαπίστωση της υπέρμετρης προσπάθειας, των ασυνήθων όρων εργασίας και των εξαιρετικά δυσμενών συνθηκών είναι οι διοικητικές υπηρεσίες. Στη συνέχεια, η Υγειον. Επιτροπή γνωματεύει για την ύπαρξη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ των συνθηκών εργασίας και της παθήσεως που επέφερε τον θάνατο ή την ανικανότητα. Το ανατιολόγητο των ιατρικών γνωματεύσεων καθιστά ανατιολόγητες και τις αποφάσεις που στηρίζονται σε αυτές.

Το άρθρο 20 Συντ/τος δεν αποκλείει την εξαίρεση από την ουσιαστική κρίση του δικαστή των καθαρά τεχνικής φύσεως κρίσεων, όπως οι κρίσεις των Υγειον. Επιτροπών.

Περίπτωση θανάτου Δ/ντή ναυτιλιακής εταιρίας από έμφραγμα μυοκαρδίου. Γνωμάτευση της Υγειον. Επιτροπής ότι ο θάνατος οφείλεται σε προϋπάρχουσα παθολογική κατάσταση και δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της εργασίας και του εμφράγματος που επέφερε το θάνατο.

Απόφαση Δικαστηρίου

Πρόεδρος: κ. ΑΔΑΜ. ΦΑΡΜΑΚΗΣ

Εισηγητής: κ. Θ. ΠΑΠΑΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

Δικηγόροι: κ.κ. Βικ. Χαριτάτος - Τυπάλδος, Χρ. Παναγιώτου

Επειδή με την αίτηση αυτή ζητείται εμπροθέσμως κοινοποίηση της προσβαλλομένης απόφασεως: 18.5.88, κατάθεση αιτήσεως αναίρέσεως: 18.7.88, ήτοι την 61^η ημέρα, πλην οι δύο προηγούμενες αυτής ημέρες δεν ήταν εργάσιμες, και κατά τα λοιπά παραδεκτώς η αναίρεση της 11722/87 απόφασεως του Διοικ. Πρωτοδ. Αθηνών, με την οποία απερρίφθη προσφυγή

της αναιρεσειούσης κατά της 42/Σ.7/16.1.86 αποφάσεως της Τ.Δ.Ε. του Υπ/τος ΙΚΑ Πλ. Συντ/τος και εκρίθη ότι ο θάνατος του συζύγου της δεν οφείλετο σε εργατικό ατύχημα.

Επειδή, κατά την έννοια των άρθρων 8 παρ.4 και 34 παρ.1 του ΑΝ 1846/51 εργατικό ατύχημα υπάρχει όχι μόνο στην περίπτωση που ο θάνατος ή η ανικανότητα για εργασία του ασφαλισμένου οφείλονται σε βίαιο εξωτερικό γεγονός που συνέβη κατά την εκτέλεση της εργασίας ή που έχει αφορμή αυτή, αλλά και στις περιπτώσεις που οι ανωτέρω συνέπειες οφείλονται σε υπέρμετρη προσπάθεια που κατέβαλε ο εργαζόμενος για να ανταποκριθεί σε ασυνήθεις όρους εργασίας ή στο γεγονός ότι υποχρεώθηκε να εργασθεί για ορισμένο χρόνο κάτω από εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες (ΣΕ 240, 490/89, 3350/86 κ.α.). Σε όλες δε τις περιπτώσεις αυτές, υπάρχει εργατικό ατύχημα και όταν ο ασφαλισμένος υπέφερε ήδη από τη νόσο, από την οποία υπό τις, ανωτέρω συνθήκες απέθανε ή κατέστη ανάπηρος, η οποία όμως, υπό τους συνήθεις όρους εργασίας, δεν τον εμπόδιζε στο έργο του και η οποία επεδεινώθη εξ αιτίας των ως άνω δυσμενών συνθηκών (ΣΕ 3602/86). Εξ άλλου, κατά τα άρθρα 6, 24 επ., 29 και 37 του Κανονισμού Ασφαλιστικής Αρμοδιότητας του ΙΚΑ (ΑΥΕ 57440/13.1.38 Β' 33), οι μεν διοικητικές υπηρεσίες του Ιδρύματος είναι αρμόδιες προς διαπίστωση σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, μετά από έρευνα και εκτίμηση των συνθηκών εργασίας, εάν συνέβη στον ασφαλισμένο βίαιο εξωτερικό συμβάν, οι δε υγειονομικές επιτροπές αποφαινόμενες αιτιολογημένα και δεσμευτικά για τα ασφαλιστικά όργανα, σχετικά με τη φύση, τα αίτια, την έκταση και τη διάρκεια της σωματικής ή πνευματικής παθήσεως του ασφαλισμένου και περί της σχέσεως αυτής προς το ατύχημα, καθώς και επί θανάτων περί των αιτίων του θανάτου. Ειδικότερα, στην περίπτωση κατά την οποία διεπιστώθη αρμοδίως ότι ο ασφαλισμένος κατέβαλε υπέρμετρη προσπάθεια για να ανταποκριθεί στους ασυνήθεις όρους εργασίας ή ότι υποχρεώθηκε να εργασθεί κάτω από εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες οι υγειονομικές επιτροπές αποφαινόμενες περί της υπάρξεως ή μη αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ αυτών και της εκδηλωθείσης νόσου ή παθήσεως ή του θανάτου αυτού (ΣΕ 2006/88, 37/86). Λόγω δε του δεσμευτικού χαρακτήρα των γνωματεύσεων των υγειονομικών επιτροπών, τα διοικητικά όργανα του ΙΚΑ καθώς και τα διοικητικά δικαστήρια, οφείλουν να αξιώνουν το ειδικώς αιτιολογημένο των εν

λόγω γνωματεύσεων και να παραπέμπουν εκ νέου στις επιτροπές την υπόθεση προς διευκρίνιση και πληρέστερη αιτιολόγηση των προκυπτόντων ιατρικής φύσεως ζητημάτων, διότι το αναιτιολόγητο των ιατρικών αυτών γνωματεύσεων καθιστά αναιτιολόγητες και τις αποφάσεις που στηρίζονται σ' αυτές (ΣΕ 490/89 κ.α.).

Επειδή, στην υπό κρίση υπόθεση, με την προσβαλλομένη απόφαση έγιναν δεκτά τα εξής: ο σύζυγος της αναιρεσειούσης Δ.Ι. ασφαλισμένος του ΙΚΑ, απασχολούμενος ως Δ/ντής στη ναυτιλιακή εταιρεία Μ.Β.Ν.Σ. ΣΑ με ωράριο 8.30 - 20.00, στις 10.9.82, ημέρα Παρασκευή και ώρα 8.15 το πρωί, ενώ βρισκόταν στο χώρο της εργασίας του αισθάνθηκε οξύ πόνο στο στήθος και κατέπεσε στο δάπεδο, μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο Ερυθρός Σταυρός, όπου απεβίωσε μετά από λίγη ώρα. Στις 19.10.82, η αναιρεσειούσα, με αίτησή της προς το Υπ/μα ΙΚΑ Πλ. Συντ/τος, ζήτησε να χαρακτηριστεί το ατύχημα που συνέβη στο σύζυγό της ως εργατικό, οφειλόμενο σε δυσμενείς συνθήκες εργασίας. Η πρωτοβάθμια υγειονομική επιτροπή του ανωτέρω Υπ/τος αφού έλαβε υπόψη 1) την από 5.10.82 δήλωση ατυχήματος του εργοδότη, στην οποία, εκτός των άλλων, αναφερόταν ότι αιτία του ατυχήματος ήταν η κούραση και ότι ο αποβιώσας είχε μεγάλες ευθύνες, ο δε ρυθμός της εργασίας του ήταν έντονος, 2) την από 22.10.82 έκθεση έρευνας ατυχήματος που διεξήχθη από τον αρμόδιο υπάλληλο του ιδρύματος και 3) την από 11.9.82 ιατροδικαστική έκθεση, στην οποία αναφερόταν ότι ο θάνατος επήλθε "συνεπεία προσφάτου εμφράγματος μυοκαρδίου, επί εδάφους παλαιού τοιούτου", αποφάνθηκε με την 2157/21.12.82 γνωμάτευσή της ότι "ο θάνατος οφείλεται σε προϋπάρχουσα παθολογική κατάσταση και όχι σε ατύχημα". Στη συνέχεια το αίτημα της αναιρεσειούσης απορρίφθηκε αρχικώς με την 640/1982 απόφαση του Δ/ντου του προαναφερομένου Υπ/τος και τελικώς με την 169/Σ.32/14.4.1983 απόφαση της ΤΔΕ του ίδιου Υπ/τος. Κατά της τελευταίας αυτής απόφασεως η αναιρεσειούσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του Διοικ. Πρωτοδικείου Αθηνών, το οποίο με την 901/1985 απόφασή του ακύρωσε την απόφαση της ΤΔΕ κρίνοντας την γνωμάτευση της υγειονομικής επιτροπής, στην οποία στηρίχθηκε, αναιτιολόγητη και ανέπεμψε την υπόθεση στο Δ/ντή του ανωτέρω Υπ/τος προκειμένου α) να ερευνηθούν οι συνθήκες εργασίας κατά την ημέρα του θανάτου και ειδικότερα αν κατά την 9.2.1982 βρισκόταν σε άδεια ο σύζυγος της αναιρεσειούσης και β) να τεθεί υπόψη της

υγειονομικής επιτροπής το αποτέλεσμα της έρευνας, ώστε αυτή να γνωματεύσει αιτιολογημένα για την ύπαρξη ή όχι αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ των συνθηκών εργασίας και της παθήσεως αποτέλεσμα της οποίας ήταν ο θάνατος του συζύγου της αναιρεσειούσης. Επικαλούθησε επιτόπιος έλεγχος των αρμοδίων οργάνων του ΙΚΑ στα γραφεία της επιχειρήσεως όπου εργαζόταν ο σύζυγος της αναιρεσειούσης από τον οποίο, όπως εκτίθειαιστην αναιρεσιβαλλομένη απόφαση, "διαπιστώθηκε ότι από το μισθολόγιο της εταιρίας δεν προκύπτει ότι ο ασφαλισμένος βρισκόταν σε άδεια την 9.2.1982 ενώ κατά δήλωση του λογιστή της επιχειρήσεως Κ.Γ., ο σύζυγος της αναιρεσειούσης δεν βρισκόταν σε άδεια κατά τον κρίσιμο χρόνο και ότι την ημέρα εκείνη είχε ληφθεί ΤΕΛΕΞ ότι θα έδενε κάποιο πλοίο της εταιρίας γεγονός το οποίο συνεπήγετο μεγάλη οικονομική ζημία για την επιχείρηση, ως Δ/ντής δε αυτής ο ασφαλισμένος είχε όλη την ευθύνη". Η πρωτοβάθμια υγειονομική επιτροπή που επελήφθη στη συνέχεια με την 2526/28.11.1985 γνωμάτευσή της, αφού έλαβε υπόψη της τα αποτελέσματα του ελέγχου και την προαναφερόμενη ιατροδικαστική έκθεση, απεφάνθη ότι "ο θάνατος του Δ.Ι. προήλθε συνεπεία προσφάτου εμφράγματος του μυοκαρδίου επί εδάφους παλαιού τοιούτου και βαρείας αθυροματώσεως της αορτής και των στεφανιαίων αρτηριών ο αυλός των οποίων ήτο λίαν εστενωμένος. Δεν εμεσολάβησαν ιδιαίτερες συνθήκες και ιδιαίτεροι παράγοντες στην εργασία του, ώστε να επιδεινώσουν ήδη υπάρχουσα βαρεία καρδιοπάθεια (ως προκύπτει από την ιατροδικαστική έκθεση) και να προκληθεί συνεπεία τούτου ο θάνατος. Κατόπιν, τούτου, ο θάνατος οφείλεται σε προϋπάρχουσα παθολογική κατάσταση και ουχί σε ατύχημα". Κατόπιν αυτού η Τ.Δ.Ε. που επελήφθη εκ νέου της υποθέσεως, αφού έλαβε υπόψη όλα τα ανωτέρω στοιχεία και την από 16.1.1986 βεβαίωση της επιχειρήσεως, στην οποία αναφέρεται ότι ο θανών σύζυγος της αιτούσης ευρίσκετο κανονική άδεια, αλλά λόγω σοβαρού ατυχήματος αναγκάσθηκε να ευρίσκεται στα γραφεία της, απέρριψε το αίτημά της με την 42/Σ.7./16.1.1986 απόφασή της με την αιτιολογία ότι ο θάνατος οφειλόταν σε παθολογική κατάσταση και ότι το γεγονός ότι ο εργαζόμενος ευρισκόταν σε άδεια δεν αποδείχθηκε. Κατά της αποφάσεως αυτής της Τ.Δ.Ε. η αναιρεσειούσα άσκησε εκ νέου προσφυγή ενώπιον του Διοικ. Πρωτοδ. Αθηνών. Το Δικαστήριο, με την προσβαλλομένη ήδη απόφασή του, αφού έλαβε υπ' όψη ότι, σύμφωνα με την επαρκώς

αιτιολογημένη και δεσμευτική για το λόγο αυτό γνωμάτευση της αρμόδιας υγειονομικής επιτροπής, ο θάνατος του συζύγου της αναιρεσειούσης οφείλεται σε προϋπάρχουσα παθολογική κατάσταση (έμφραγμα μυοκαρδίου επί εδάφους παλαιού τοιούτου) και δεν υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της εργασίας του και της παθήσεως από την οποία προκλήθηκε και αφού εξετίμησε επί πλέον το γεγονός ότι δεν αποδείχθηκε από την αναιρεσειούσα ο ισχυρισμός της ότι ο σύζυγός της ήταν σε άδεια κατά τον κρίσιμο χρόνο, αντίθετα μάλιστα από τα υπάρχοντα στοιχεία (μισθολόγιο - δήλωση λογιστού της επιχειρήσεως) συνάγεται το αντίθετο και ότι κατά το χρόνο του θανάτου του αυτός παρείχε την εργασία του κάτω από ιδιαίτερα δυσμενείς συνθήκες ("δέσιμο" πλοίου με ζημιογόνες συνέπειες), έκρινε ότι η πάθηση του συζύγου της αναιρεσειούσης συνεπεία της οποίας επήλθε ο θάνατος αυτού δεν οφείλεται σε εργατικό ατύχημα, αλλά σε κοινό νόσο.

Επειδή, με την υπό κρίση αίτηση προβάλλεται ότι το διοικ. πρωτοδικείο εσφαλμένως θεώρησε, κατ' επίκληση του Καν. Ασφαλ. Αρμοδιότητας του ΙΚΑ ότι δεσμεύεται από την κρίση της υγειονομικής επιτροπής του ιδρύματος περί των συνθηκών της εργασίας του συζύγου της αναιρεσειούσης και του αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ αυτών και της παθήσεως του, από την οποία προήλθε ο θάνατός του. Διότι ο νόμος, ο οποίος αφαιρεί την ουσιαστική κρίση των αρμοδίων δικαστηρίων και την αναθέτει αποκλειστικώς σε διοικητικά όργανα, όπως οι υγειονομικές επιτροπές, είναι αντίθετος στο άρθρο 20 του Συντ/τος και επομένως δεν μπορεί να εφαρμοσθεί, γιατί περιορίζει το δικαίωμα του ενδιαφερομένου προς παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια, το οποίο εξασφαλίζει η συνταγματική αυτή διάταξη. Ο λόγος αναιρέσεως αυτός πρέπει να απορριφθεί, ως αβάσιμος, διότι η ανωτέρω διάταξη του Συντ/τος δεν αποκλείει την εξαίρεση από την ουσιαστική κρίση του δικαστή των καθαρώς τεχνικής φύσεως κρίσεων των αρμοδίων οργάνων, τις οποίες αυτός αδυνατεί εξ αντικειμένου να προσεγγίσει αμέσως και να ελέγξει την ορθότητα τους. Πολύ περισσότερο δε στην προκειμένη περίπτωση, που ο νόμος καθιερώνει έμμεσο έλεγχο της ορθότητας της τεχνικής κρίσεως, θεσπίζοντας αφ' ενός μεν υποχρέωση ειδικής αιτιολογήσεως της κρίσεως αυτής από τα αρμόδια όργανα αφ' ετέρου δε υποχρέωση ελέγχου της πληρότητας της αιτιολογίας της κρίσεως αυτής από

τον αρμόδιο δικαστή ενόψει προβαλλομένων από τον ενδιαφερόμενο ισχυρισμών και προσκομιζομένων σχετικών στοιχείων.

Επειδή, όπως προκύπτει από το παρατεθέν σκεπτικό της προσβαλλομένης απόφασης, το δικάσαν πρωτοδικείο δέχθηκε ότι η πάθηση του συζύγου της αναιρεσειούσης από την οποία προήλθε ο θάνατός του δεν οφείλεται σε ατύχημα αλλά σε κοινή νόσο, την κρίση του δε αυτή στήριξε στη γνωμάτευση της οικείας υγειονομικής επιτροπής και στη σκέψη ότι δεν αποδείχθηκε ο ισχυρισμός της αναιρεσειούσης ότι κατά την ημέρα του θανάτου ο σύζυγός της εργαζόταν με εξαιρετικά δυσμενείς συνθήκες ("δέσιμο" πλοίου που είχε μεγάλες οικονομικές συνέπειες για την εταιρία κλπ) μολονότι είχε λάβει άδεια να μεταβεί για λουτροθεραπεία. Η κρίση όμως αυτή του δικαστηρίου είναι πλημμελώς αιτιολογημένη, διότι από το πόρισμα του επιτοπίου ελέγχου, ο οποίος ενεργήθηκε για την εξακρίβωση των συνθηκών υπό τις οποίες επήλθε ο θάνατος του συζύγου της αναιρεσειούσης σε εκτέλεση της προμνησθείσης ακυρωτικής απόφασης του ίδιου δικαστηρίου, όπως το πόρισμα τούτο εκτίθεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, καταλείπεται αμφιβολία αν βεβαιώνεται ή αποκλείεται η συνδρομή του έκτακτου περιστατικού που επικαλέσθηκε η αναιρεσειούσα ("δέσιμο πλοίου" κλπ) ενώ, εξάλλου, από τη γνωμάτευση της υγειονομικής επιτροπής, όπως και αυτή παρατίθεται στην προσβαλλόμενη απόφαση, δεν διευκρινίζεται αν η υγειονομική επιτροπή αποφάνθηκε ότι ο θάνατος του συζύγου της αναιρεσειούσης επήλθε από παθολογική αιτία, διότι δέχεται ότι "δεν συνέτρεξαν ιδιαίτερες συνθήκες και ιδιαίτεροι παράγοντες στην εργασία του", διαπίστωση η οποία δεν ανήκει στην αρμοδιότητά της αλλά στα ελεγκτικά όργανα του ΙΚΑ σύμφωνα με τα εκτεθέντα σε προηγούμενη σκέψη ή διότι αρνείται αιτιώδη σύνδεσμο του θανάτου με οποιεσδήποτε ιδιαίτερες συνθήκες και ιδιαίτερους παράγοντες και αν συνέτρεξαν λόγω της φύσεως της παλαιάς και νέας ασθένειας του θανόντος. Για το λόγο αυτό, βασίμως προβαλλόμενο από την αναιρεσειούσα, πρέπει να γίνει δεκτή η υπό κρίση αίτηση και να αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση. Αν και κατά την γνώμη ενός μέλους του Δικαστηρίου με αποφασιστική ψήφο, από το σύνολο του πορίσματος του ενεργηθέντος επιτοπίου ελέγχου, όπως αυτό περιγράφεται στην απόφαση, συνάγεται ότι αρνείται την ύπαρξη του έκτακτου περιστατικού που επικαλέσθηκε η αναιρεσειούσα ("δέσιμο" πλοίου κλπ), από δε τη γνωμάτευση

της υγειονομικής επιτροπής συνάγεται ότι αυτή έκρινε ότι οι ιδιαίτερες συνθήκες εργασίας που επικαλέσθηκε η αναιρεσεύουσα δεν ήσαν ικανές να επιφέρουν την πάθηση και μέσω αυτής το θάνατο του συζύγου της αναιρεσεύουσης, ο οποίος οφείλεται σε παθολογικά αίτια. Επομένως, κατά τη γνώμη αυτή, η κρίση του Δικαστηρίου είναι νομίμως και πλήρως αιτιολογημένη, ο δε λόγος αναιρέσεως με τον οποίο υποστηρίζονται τα αντίθετα είναι απορριπτέος, ως αβάσιμος.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Σχετικά με το εργατικό ατύχημα επί προϋφισταμένης νόσου βλ. ΣΕ 2110/89, ΕΔΚΑ 1990, σελ. 24, ΣΕ 249/89 (7μελής), ΕΔΚΑ 1990, σελ. 14, ΣΕ 4003/92, ΕΔΚΑ 1993, σελ. 244, ΣΕ 1129/89, ΕΔΚΑ 1989, σελ. 610, ΣΕ 3558/87, ΕΔΚΑ 1988, σελ. 93

Σχετικά με το εργατικό ατύχημα λόγω υπέρμετρης προσπάθειας βλ. Διοικ. Εφ. Θεσ/νίκης 252/91, ΕΔΚΑ 1993, σελ. 253, ΣΕ 242/89, ΕΔΚΑ 1989, σελ. 816, ΣΕ 3945/87, ΕΔΚΑ 1988, σελ.97, ΣΕ 4953/87, ΕΔΚΑ 1988, σελ.332.

Σχετικά με το αναιτιολόγητο των ιατρικών γνωματεύσεων βλ. ΣΕ 4003/92, ΕΔΚΑ 1993, σελ. 244, ΣΕ 196/91, ΕΔΚΑ 1991, σελ. 752, ΤΔΠΠ 617/90, ΕΔΚΑ 1990 σελ. 799, ΣΕ 3945/87 ΕΔΚΑ 1988, σελ. 97, ΣΕ 3558/87, ΕΔΚΑ 1988, σελ. 93, ΣΕ 4953/87, ΕΔΚΑ 1988, σελ. 332, ΣΕ 2006/88, ΕΔΚΑ 1988, σελ. 625.